

ARCFUND

ГОДИШЕН ОТЧЕТ 2023

ФОНДАЦИЯ
„ПРИЛОЖНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ И КОМУНИКАЦИИ“

ARCFUND

ФОНДАЦИЯ „ПРИЛОЖНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ И КОМУНИКАЦИИ“

ФОНДАЦИЯ „ПРИЛОЖНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ И КОМУНИКАЦИИ“ ГОДИШЕН ОТЧЕТ 2023

Фондация „Приложни изследвания и комуникации“
България, София 1113, ул. „Александър Жендов“ 5
Тел.: (02) 973 3000 | arc@online.bg | www.arcfund.net

СЪДЪРЖАНИЕ

АКЦЕНТИ В ДЕЙНОСТТА ПРЕЗ 2023.....	3
ПЪРВА ЧАСТ: ПРОГРАМНИ ОБЛАСТИ.....	5
ИНОВАЦИИ.БГ.....	6
ИНОВАЦИИ.БГ 2023.....	7
ДЕВЕТНАДЕСЕТИ НАЦИОНАЛЕН ИНОВАЦИОНЕН ФОРУМ.....	11
НАЦИОНАЛЕН КОНКУРС "ИНОВАТИВНО ПРЕДПРИЯТИЕ НА ГОДИНАТА" 2023.....	14
ПРОГРАМА „ИНОВАЦИИ И ПОДКРЕПА ЗА БИЗНЕСА“.....	16
ПОДКРЕПА ЗА МСП ЗА УСТАНОВЯВАНЕ НА МЕЖДУНАРОДНИ ПАРТНЬОРСТВА И НАВЛИЗАНЕ НА НОВИ ПАЗАРИ.....	17
ПО-ДОБРА ЕФЕКТИВНОСТ НА ПОЛИТИКИТЕ.....	18
ПРОГРАМА „НАУЧНА, ТЕХНОЛОГИЧНА И ИНОВАЦИОННА ПОЛИТИКА“.....	20
ЛИДЕРСТВО В ОБЛАСТТА НА ОТГОВОРНИТЕ НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ И ИНОВАЦИИТЕ.....	21
ЕНЕРГИЙНО ГРАЖДАНСТВО, ЕНЕРГИЕН ПРЕХОД И АДАПТИРАНЕ КЪМ ИЗМЕНЕНИЕТО НА КЛИМАТА..	23
ПРИБОЩАВАЩ ПАЗАР НА ТРУДА ЗА УЯЗВИМИ ГРУПИ.....	25
БЕЗОПАСЕН ИНТЕРНЕТ.....	25
ВТОРА ЧАСТ: УПРАВЛЕНИЕ.....	28
ИНСТИТУЦИОНАЛНО РАЗВИТИЕ.....	29
АДМИНИСТРАТИВНА СТРУКТУРА.....	30
ТРЕТА ЧАСТ: ФИНАНСОВ ОТЧЕТ.....	31

АКЦЕНТИ В ДЕЙНОСТТА ПРЕЗ 2023

Иновации.бг – водещата инициатива на Фондация „Приложни изследвания и комуникации“ от 2004 г. – включва доклада *Иновации.бг*, Националния иновационен форум и конкурса „Иновативно предприятие на годината“.

- Докладът *Иновации.бг* осигурява годишна оценка за иновационното представяне на българската икономика, текущото състояние на иновационната система и прогнозите за тяхното развитие. Научноизследователската и развойната дейност, и иновациите в отбранителната индустрия, са темата на доклада *Иновации.бг 2023*.
- Националният иновационен форум представя най-добрите иновативни български компании. В изданието си през 2023 г. Форумът събра повече от 240 представители на политическите, изследователските общности и бизнеса.
- Конкурсът „Иновативно предприятие на годината“ отличава иновативни предприятия, които са разработили нови или са подобрили значително съществуващите си продукти, услуги или процеси през последните три години.

Иновации и подкрепа за бизнеса

През 2023 г. Enterprise Europe Network към Фондация ПИК продължи да подкрепя МСП в България за създаване на международни партньорства и навлизане в нови пазари. В отговор на потребностите на клиентите си АРК Консултинг, в качеството си на координатор на Enterprise Europe Network (EEN) – България, продължи да подкрепя българските предприятия в преговорите им за партньорства в областта на бизнеса, иновациите и НИРД, както и за излизане на нови пазари, като постигна значителен успех.

Над 150 български предприятия се възползваха от консултантските услуги на EEN през 2023 г., като най-предпочитан бяха поканите за кандидатстване по програма "Хоризонт Европа" и Европейския съвет за иновации, InvestEU, Европейския фонд за регионално развитие и EEA Norway. Над половината от компаниите установиха контакти с потенциални партньори в чужбина.

В областта на политическите и финансовите инструменти в подкрепа на МСП и иновациите, Фондация ПИК продължи да организира събития за изграждане на капацитет и междурегионален обмен, които насърчават ефективността на националната и общинските политика. Основните области на политиката бяха цифровизацията, зеленият преход, както и иновациите и устойчивостта на МСП.

Научна, технологична и иновационна политика

Дейностите на Фондация ПИК през 2023 г. бяха насочени към интегриране на принципите на отговорните научни изследвания и иновации в териториалното управление. Беше разработена визия

за отговорно териториално управление, която отчита обществените потребности и се основава на специфичните териториални характеристики.

Фондация ПИК продължи работата си по въпросите за енергийното гражданство и енергийния преход, включително условията, които подкрепят или възпрепятстват появата и развитието на различни форми на енергийно гражданство в Европа. Фондация ПИК също така допринесе за създаването на база данни, която включва 596 инициативи за енергийно гражданство, разработи и проведе онлайн проучване, в което участваха 10 071 граждани от 19 европейски държави, с цел да се обобщят очакванията и притесненията на европейските граждани, свързани с участието им в енергийния преход.

**ПЪРВА ЧАСТ:
ПРОГРАМНИ ОБЛАСТИ**

ИНОВАЦИИ.БГ

Иновации.бг е водещата инициатива на Фондация „Приложни изследвания и комуникации“.

- Докладът *Иновации.бг 2023* се фокусира върху научноизследователската и развойната дейност, и иновациите в отбранителната индустрия. В него са анализирани тенденциите през последните години, подсилени от геополитическите предизвикателства в региона, както и потенциала за внедряване на нови военни технологии в гражданската индустрия и превръщането ѝ във фактор, допринасящ за националната конкурентоспособност.
- Националният иновационен форум е платформа, която обединява представители на правителството, бизнес общността и научните изследвания, за да обсъждат възможности за подобряване на иновационното представяне на фирмите, както и начини за стимулиране на иновационния потенциал на икономиката.
- Конкурсът „Иновативно предприятие на годината“ е отворен за български предприятия от всички икономически сектори. Наградата „Иновативно предприятие на годината“ отличава иновативни компании, които са разработили нови или са подобрили значително своите съществуващи продукти, услуги или процеси за период от три години.

Иновации.бг 2023

Иновации.бг 2023 е програма на Фондация „Приложни изследвания и комуникации“ за определяне на дневния ред на националната иновационна политика чрез предлагане на експертиза, формулиране на политики и създаване на ноу-хау за оценка на въздействието.

От 2004 г. докладът *Иновации.бг* се използва като цялостен годишен инструмент за оценка, който предоставя независим анализ на националната иновационна система и иновационното представяне на българската икономика. Иновации.бг прилага оригинална методология за оценка на степента на иновационната активност на бизнеса, базирана на разбирането за типовете иновации и степента на новост на иновационните продукти и процеси. Докладът оценява иновационния потенциал на България в пет основни области:

- 1. Брутен иновационен продукт**, който следва представянето на националната иновационна система, основните иновационни цели и предизвикателствата, пред които са изправени предприятията.
- 2. Предприемачество и иновационни мрежи**, който прави анализ на предприемаческата активност и участието на български производители в национални и международни вериги за създаване на стойност с цел разработване на нови продукти и услуги като два основни източника на иновации в България.
- 3. Инвестиции и финансиране на иновациите** разглежда ролята на преките чужде-

странни инвестиции и вноса на продукти и знания за научноизследователска и развойна дейност, както и наличните инструменти за инвестиции в научноизследователска и развойна дейност.

- 4. Човешки капитал за иновации** описва наличните човешки ресурси за адаптиране на чужди и/или създаване на местни иновации в икономиката.
- 5. Информационни и комуникационни технологии (ИКТ)** анализират съществуващата ИКТ инфраструктура като катализатор за научноизследователска и развойна дейност.

Докладът *Иновации.бг 2023: Иновации и устойчив растеж* се фокусира върху научноизследователската и развойната дейност в отбранителната индустрия. В сравнение с целия период след 1989 г., през последните две години българската отбранителна промишленост значително увеличи производството си в резултат на агресивната война на Русия срещу Украйна. Въпреки безпрецедентната международна военна помощ, украинските въоръжени сили все още масово използват оръжейни системи по съветски стандарти – от малки оръжия до самолети, артилерия и бронирани превозни средства. През 2022 г. България е изнесла продукти, свързани с отбраната, на стойност над 1,6 млрд. евро, което е 200% ръст спрямо предходната година. Така България се превръща в един от най-големите производители на военна техника от съветско време в НАТО и извън него.

Ръстът на военното производство се дължи на запазването, и дори разширяването, на някои традиционни пазари, създадени през 70-те и 80-те години на миналия век, като Африка и Близкия изток, където търсенето продължава поради конфликтите в Сирия, Ирак, Йемен, Северна Африка, превъоръжаването в Индия, и др. В същото време, българската отбранителна промишленост усвои производство, отговарящо на стандартите на НАТО, включително разработване на нови оригинални продукти, например технологии за електромагнитна война, противотанкови мини и др.

Модернизацията и разширяването на производството се осъществява в две основни насоки – технологичен трансфер и предимно спомагателни (а не радикални) иновации за дигитализация и автоматизация на наличните или разработваните мощности, включително

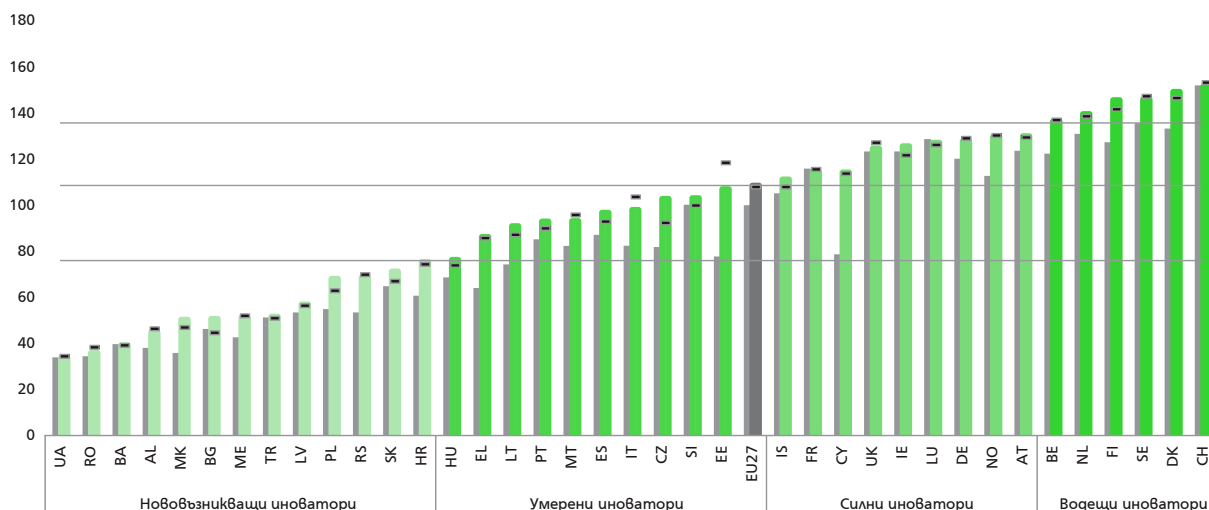
придобиване и внедряване на нови лицензи в съответствие със стандартите на НАТО. Основното препятствие пред българските отбранителни предприятия, също така често срещано в Европа и САЩ, е недостигът на квалифициран персонал.

Липсата на дългосрочна правителствена политика, която обхваща публичните инвестиции в научноизследователска и развойна дейност в областта на отбраната и отношенията между гражданската и военната индустрия, включително при разработването на технологии с двойна употреба, е частично балансирана от усилията на частния бизнес и гражданските научни организации в тези области. Наред с традиционните предприятия в отбранителната промишленост, които от десетилетия извършват научноизследователска и развойна дейност, включително в сътрудничество с гражданската промишленост и научноизследователските институти, на международния пазар се утвърдиха редица нови предприятия, произвеждащи иновативни продукти или такива, основани на собствена научноизследователска и развойна дейност.

Според данните от Европейското иновационно табло (ЕИТ) през 2023 г. **България е подобрила най-значително своите резултати в областта на иновациите за една година в рамките на ЕС27** – с близо 14 % (следвана от Чешката република (11 %) и Полша (8 %)). Този ръст на иновационния индекс на страната обаче е недостатъчен за догонване на средното за ЕС равнище. България заема предпоследно място (изпреварвайки само Румъния) в групата на нововъзникващите иноватори и със своите 46,7% е под 54% на ЕС27.

Задълбочаващите се геополитически и геоикономически кризи и необходимостта да се противодейства на техните последици чрез промени в европейските и националните приоритети, навлизането в нов програмен период и свързания с него набор от стратегически документи, и най-вече липсата на политическо внимание към НИРД бяха фактори, които задълбочиха структурните проблеми на националната иновационна система.

Фиг. 01 Европейско иновационно табло

Източник: Европейско иновационно табло, 2023 г.

Благодарение на силно развиващия се **сектор на информационните и комуникационните технологии (ИКТ)** страната се доближава до средните европейски нива по отношение на броя на специалистите в областта на ИКТ (83%) и износа на интензивни на знание услуги (75%).

Според Регионалното иновационно табло за 2023 г. **всички български региони са нововъзникващи**

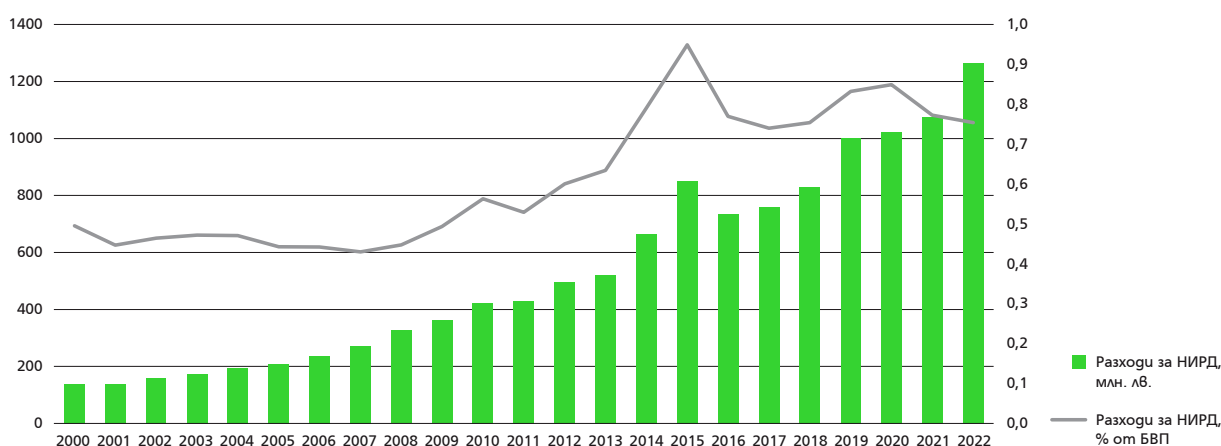
иноватори, като Югозападният регион за планиране се справя сравнително по-добре от средното за страната, за което към категорията на района е добавен знак плюс (+).

Според последните данни за 2022 г., разходите за научноизследователска и развойна дейност в страната са достигнали 1266 млн. лева, което е увеличение с близо 18% спрямо предходната

година. Като относителен дял те съставляват едва 0,75% от БВП – значително отстъпление от рекордното им ниво през 2015 г. На предприятията се падат над две трети от разходите за научноизследователска и развойна дейност (68%), а общият размер на бизнес инвестициите в научноизследователска и развойна дейност възлиза на 858 млн. лв. (ръст от 21% на годишна база). Постигнатото увеличение позволява на бизнеса да запази дела на разходите за НИРД в БВП на 0,51%, който обаче остава доста под пиковите стойности от 2015 г.

Делът на БВП в разходите за НИРД във висшето образование остава 0,05%, което е **резултат от увеличението на сумата, изразходвана от университетите за трансфер на наука и технологии, в размер на 14%** на годишна база. Изключение прави **публичният сектор**, в който **делът на БВП в разходите за НИРД спада до 0,19%**. Сумата, изразходвана за развитие на научните изследвания от публичните изследователски организации, е 322 млн. лв. с ръст от близо 11% на едногодишна база.

Фиг. 02 Разходи за НИРД в България, 2000–2022

Източник: Национален статистически институт, 2023 г.

България се очертава като **лидер в ЕС** по отношение на предприемачеството сред младите хора на възраст под 30 години. Страната има **най-висок дял на ангажираните млади хора** на възраст между 15 и 30 години, които управляват собствен бизнес – 14% при средно 9% за ЕС. Някои от начинанията са неформални – търговия в olx.bg и различните мета-канали, Airbnb, ремонтни бригади и т.н., което е източник на опит и пазарен тест. Най-привлекателните сектори за младите хора, които обмислят да започнат бизнес, са ИКТ (15% от всички), търговия (11%), маркетинг (11%), творчески индустрии – изкуство, дизайн и култура (10%).

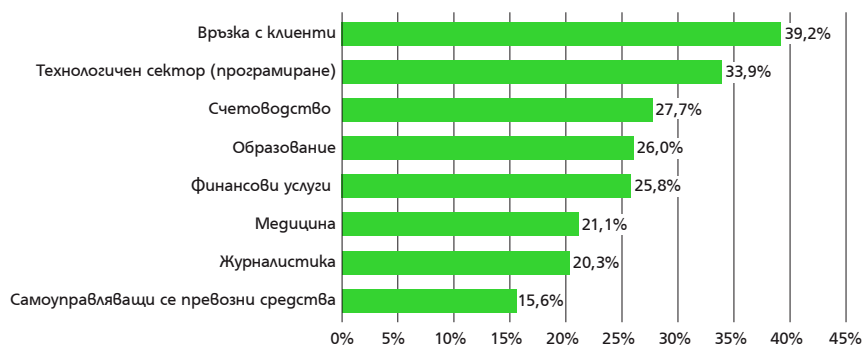
През 2023 г. фокусът на екосистемата за подкрепа на предприемачеството се измества към **градовете, по-малки от петте най-големи български града**, в които се намират повечето университети.

Половината от служителите в областта на НИРД са съсредоточени в предприятия, което

е върхна точка, тъй като техният дял започна да нараства стабилно през 2013 г. Само през последната година увеличението на персонала за научноизследователска и развойна дейност в бизнес сектора е близо 15%. Наетата работна сила в публичния сектор и висшето образование е 24% и 26%.

Достъпът до ИКТ е едно от **основните предимства на иновационната среда** в България, което е ключов фактор за класирането на страната в Глобалния иновационен индекс за 2023 г., където тя заема 24-та позиция, много по-добра от цялостното ѝ представяне в областта на иновациите. Голямата общност от разработчици на нови софтуерни технологии във водещи области като fintech, regtech, insurtech, автомобилна електроника и управление, cobots и др., стимулира развитието на други бизнеси, също и в традиционни сектори като селското стопанство.

Фиг. 03 Доверие при употреба на изкуствен интелект по области на приложение

Източник: Агенция Тренд, 2023 г.

България продължава да се представя добре като износител на телекомуникационни, компютърни и информационни услуги, макар че през 2023 г. достигна плато. Това е свързано със забавянето на икономиките в ЕС през втората

половина на годината, както и с поредицата от промени в собствеността на предприятията в сектора, които може да са довели до оптимизиране и/или намаляване на производството и заетостта.

Деветнадесети национален иновационен форум

Деветнадесетото издание на Националния иновационен форум "Иновации и устойчив растеж" и церемонията по награждаване на победителите в Националния конкурс "Иновативно предприятие на годината", които се проведоха на 19 декември 2023 г., събраха основните представители на българската иновационна общност. Събитието бе организирано с подкрепата на Генерална дирекция "Вътрешен пазар, промишленост, предприемачество и МСП" и Фондация "Конрад Аденауер", както и в сътрудничество със София Тех Парк, Единния център за иновации на Българската академия на науките, и др.

Председателят на Фондация ПИК д-р Огнян Шентов отбеляза, че Националният иновационен форум, проведен за първи път през 2004 г., е поставил основите на модерна, пазарно-ориентирана иновационна политика в България. Въпреки това, година преди двадесетата годишнина на Форума, българското правителство все още не е разработило самостоятелна иновационна политика на национално и регионално равнище, подкрепена с дългосрочни национални финансови ресурси. Г-н Норберт Бекман-Диркес, директор на Представителството на фондация "Конрад Аденауер" в България, се спря на значението на устойчивото развитие на иновациите както в България, така и в Европа.

Д-р Огнян Шентов, Председател на Фондация „Приложни изследвания и комуникации“, Национален иновационен форум, София, 19 декември 2023 г

В своята реч комисар Илиана Иванова подчерта, че настоящият глобален контекст на несигурност изисква ЕС да преосмисли начина, по който защитава европейските интереси в световен мащаб. В същото време той трябва да запази своя отворен и кооперативен подход към партньорите, които споделят неговите ценности и приоритети. България все още се развива като иноватор и продължава да се сблъсква с предизвикателства, произтичащи от недостатъчните публични и частни инвестиции в научни изследвания, както и от ограничените връзки между академичните среди и бизнеса.

Премиерът Николай Денков подчерта необходимостта от приоритизиране на иновациите и стремеж към конкурентоспособност на световния и европейския пазар, за да се превърне България в икономика с висока добавена стойност. Той отдаде дължимото и на постиженията в тази област от последното десетилетие: центровете за върхови постижения, стратегията за интелигентна специализация и националната стратегия за научни изследвания, които допринасят за насърчаването на науката и иновациите.

Илиана Иванова, Комисар за иновации, научни изследвания, култура, образование и младеж, Европейска комисия, Национален иновационен форум, София, 19 декември 2023 г.

Васил Терзиев, кмет на София, подчерта необходимостта от запазване на лидерската позиция на България в областта на иновациите в Югоизточна Европа и от комерсиализиране на научните изследвания с цел постигане на

устойчивост. Участниците в иновационната екосистема трябва да създадат общност, да инвестират в успеха на другите и по този начин да постигнат колективен успех.

Васил Терзиев, Кмет на София, проф. Тодор Тагарев, Министър на отбраната, Миглена Николова, Изпълнителен директор на Никю Ротор Авиейшън, доц. д-р Тодор Яльмов, София, 19 декември 2023

Миглена Николова, представител на Ники Ротор Авиешън, която спечели наградата за иновации в творческите индустрии през 2022 г., се спря на предимствата и предизвикателствата пред иновативните компании в България, а

именно човешкия фактор и предприемаческия дух, които допринасят за създаването на иновации, и многобройните национални и международни регулации в авиационната индустрия като пречка за ефективните иновации.

Руслан Стефанов, Координатор, Група Иновации.бг, Фондация ПИК, и Министър-председателят Николай Денков, Национален иновационен форум, София, 19 декември 2023 г

Доц. д-р Тодор Ялъмов, заместник-декан на Стопански факултет в Софийски университет, отбеляза постиженията на България по отношение на дигитализацията и използването на изкуствен интелект, както и високия потенциал на местните сектори за отдых, образование, регтех (регулаторни технологии) и медицина. България трябва да улесни достъпа на студенти от трети страни и последващата им интеграция на пазара на труда, така че да подкрепи развитието на иновациите в страната.

Г-н Руслан Стефанов, координатор на група "Иновации.бг" на Фондация ПИК, представи основните моменти от доклада "Иновации.бг 2023", като акцентира върху най-високото подобрение на иновационните резултати на България на годишна база в рамките на ЕС-27 с близо 14% (следвана от Чехия (11%) и Полша (8%)), което обаче не е достатъчно, за да може страната да настигне средното ниво за ЕС.

Иновативно предприятие на 2023 година

В тазгодишното издание на конкурса **"Иновативно предприятие на годината"** бяха избрани двадесет и едно от над 100 кандидатстващи предприятия от различни сектори на икономиката и регионите на България. Наградите бяха присъдени

в осем области на иновациите от 18-членно жури, съставено от представители на държавни институции, финансиращи организации, бизнеса, академичните среди и медиите. На 21 фирми финалисти бе присъдена марката **"Високи постижения в иновациите"** (Excellence in Innovation®) на Фондация "Приложни изследвания и комуникации".

Победители в конкурса „Иновативно предприятие на годината 2023“

Предприятия, удостоени с марката "Високи постижения в иновациите" през 2023 г.

Десет иновативни предприятия са победителите в различните категории на конкурса "Иновативно предприятие на годината 2023", както следва: Барин Спортс АД и БизПортал АД (Статуетка за пазарно лидерство и почетна грамота), Балевски и Киров ООД и Ню Енерджи Тех ЕООД (Почетна грамота за зелена иновация), Винарска изба Царина (Почетна грамота за иновативен стартъп), Лулис Мел България ЕАД (Почетна грамота за иновационен мениджмънт), Гига Аутомата ООД (Почетна грамота за дигитална трансформация), Зекенг ООД (Почетна грамота за иновации в творческите индустрии), Аутро България ООД (Почетна грамота за социални иновации), Алгаеа ООД (Почетна грамота за иновации за качество на живот).

Всички те, както и следните единадесет компании финалисти, бяха отличени с марката "Високи постижения в иновациите" през 2023 г.: ЛогиСофт ЕООД, Мелексис България ООД, Био Бенджамин ЕООД, Биофарма Лаборатории ЕООД, MindFit, Рентроника АД, Хомо Деус ЕООД, Фудбокс 2021 ООД, Бюро за експериментално проектиране "Фотоника" ООД, Гамифино ООД, и Мултитест ООД.

EXCELLENCE IN INNOVATION

Двете компании, класирани на първите две места - "Барин Спортс" АД и "Бизпортал" АД, получиха статуетки и почетни грамоти в категорията "Пазарно лидерство".

Барин Спортс 360 имат разработена интегрирана система за проследяване на спортисти, която обединява всички видове данни за наблюдение на умората и прогнозиране на безконтактни наранявания. Това е преносимо устройство, което включва машинно обучение

и изкуствен интелект, и предоставя данни и кръстосан анализ в реално време. Системата работи на дълги разстояния, напълно автоматизирано, без да е необходимо да се използват множество сателити за предаване на голяма база данни.

Бизпортал разработва иновативни информационни продукти в областта на алтернативните данни, като същевременно предоставя данни за възложени обществени поръчки и проследяване на вериги на доставки на държавно и корпоративно равнище. Чрез основния си продукт Тендър Алфа компанията е пионер в предлагането на данни за инвестиционен анализ и кредитен рейтинг. Бизпортал разработва уникални информационни масиви за глобални клиенти, позиционирани преди всичко в Съединените американски щати и Великобритания, в областта на институционалното инвестиране, кредитния рейтинг, академичните проучвания и разузнаването.

ПРОГРАМА „ИНОВАЦИИ И ПОДКРЕПА ЗА БИЗНЕСА“

През 2023 г. Фондация ПИК съсредоточи работата си в следните области:

- **Подпомагане на МСП за създаване на международни партньорства и навлизане на нови пазари.** В отговор на потребностите на клиентите си АРК Консултинг, в качеството си на координатор на Enterprise Europe Network (EEN) – България, продължи да подкрепя българските предприятия в преговорите им за партньорства в областта на бизнеса, иновациите и НИРД, както и за излизане на нови пазари, като постигна значителен успех.
- **Консултиране на МСП.** През 2023 г. над 150 български предприятия се възползваха от консултантските услуги на EEN във връзка с Access2Finance, като най-предпочитан бяха показаните за кандидатстване по програмата "Хоризонт Европа" и Европейския съвет за иновации, InvestEU, Европейския фонд за регионално развитие и EEA Norway. Над половината от компаниите установиха контакти с потенциални партньори в чужбина.
- **Ефективност на политическите и финансовите инструменти в подкрепа на МСП и иновациите.** Фондация ПИК продължи да организира събития за изграждане на капацитет и междурегионален обмен, които насърчават ефективността на националната и общинските политики за зелени иновации. Основните области на политиката бяха цифровизацията, зеленият преход, както и иновациите и устойчивостта на МСП.

Подкрепа за МСП за установяване на международни партньорства и навлизане на нови пазари

Достъп до финансиране

През 2023 г. МСП, стартиращи компании, кълстери и асоциации се възползваха от консултациите по Access2Finance, предоставени от екипа на EEN, за програмите за финансиране на ЕС и Европейския съвет за иновации, включително "Хоризонт Европа", EIC Accelerator, InvestEU, Европейски фонд за регионално развитие и EEA Norway grants.

Нови пазари

Бяха проведени брокерски събития в дистанционен или хибриден формат, което даде възможности на МСП за създаване на международните партньорства в цялата бизнес общност на Единния пазар на ЕС и извън него. Български МСП участваха в над 130 преговорни срещи, насочени към партньорства за бизнес и иновации в ключови области, като здравеопазване, биотехнологии и фармация, кръгова икономика и устойчивост, енергетика и зелена трансформация, научноизследователска и развойна дейност и иновации, дигитални и космически технологии. Като цяло, през 2023 г. екипът на EEN предостави задълбочени консултантски услуги на повече от 90 компании.

Марката „Високи постижения в иновациите“ на Фондация ПИК, въведена преди 7 години и присъждана на финалистите в конкурса "Иновативно предприятие на годината", е използвана от над 161 български иновативни предприятия като ценен промоционален

инструмент по пътя им към нови пазари и бизнес партньорства.

Успешни истории в медиите

През 2023 г. Фондация ПИК засили присъствието си в социалните медии. Множество национални и специализирани печатни и онлайн медии и платформи подкрепиха рекламната кампания за Деветнадесетия национален конкурс "Иновативно предприятие на годината" и Националния иновационен форум. Увеличаването на броя на телевизионните и онлайн медийни партньори през 2023 г. доведе до над 80 публикации, свързани както с водещата инициатива на Фондация ПИК, така и с други дейности. Българското национално радио излъчи две предавания, посветени на EEN и неговите партньори. Експертите на Фондация ПИК бяха поканени за дванадесет радиоинтервюта и взеха участие в девет предавания по националните телевизионни канали. Последователите на профилите на [Иновации.бг](#) и [Фондация ПИК](#) във Фейсбук надхвърлиха съответно 1500 и 530 души, а профилът на Фондация ПИК в LinkedIn достигна над 500 потребители.

Трансформация на българските МСП

Помощ и обучение за трансформация на МСП в областта на усъвършенстваното производство (ADMA TranS4MErs) е инициатива, насочена към активизиране на усилията на Европейския център за подкрепа на усъвършенстваното производство (ADMA) за подпомагане на трансформацията на МСП към фабрики от следващо поколение. Тази общоевропейска партньорска мрежа работи в подкрепа на амбициозните МСП

Партньорска среща, ADMA TranS4MErs, Билбао, 14 декември 2023 г

по пътя им към цифровата трансформация. Над 30 български МСП, от различни икономически сектори, взеха участие в поредица от събития xChange, и стартираха своя преход към трансформация в дигитализацията на своите бизнес процеси. За да се справят с предизвикателствата, на предприятията се предлагат индивидуални менторски програми, консултации и професионални обучения в онлайн и хибриден формат по теми като устойчиво производство, защита на интелектуалната собственост, роботизация и автоматизация на производствения процес, технологичен одит, финансиране и привличане на инвеститори, и много други.

През 2023 г. Европейският хъб за дигитални иновации AgroDigiRise продължи работата

си в подкрепа на иновативния потенциал на аграрния сектор в Южен централен район на България, както и в подкрепа на аграрните предприятия в тяхната дигитална и зелена трансформация. Фокусът на хъба е прецизното земеделие – автоматизация на процесите, оптимизация на ресурсите, интелигентна агрономия, чрез които земеделието на бъдещето може да се случи днес.

Производителите могат да тестват иновативни технологични решения, базирани на Индустрия 4.0 (интернет на нещата, изкуствен интелект, големи данни, машинно обучение, киберсигурност), и получават подкрепа от експерти за практическото прилагане на технологичните решения.

AgroHub.BG стартира третата си научна демо точка в Центъра по растителна системна биология и биотехнология в Пловдив, България

По-добра ефективност на политиките

През изминалата година Фондация ПИК продължи да подпомага националните и регионалните власти при разработването, прилагането и мониторинга на иновационната политика и финансовите инструменти. В рамките на съвместна инициатива с Министерството на образованието и науката, екипът на Фондация ПИК анализира изпълнението на Оперативния план на Националната стратегия за развитие на научните изследвания 2017–2030 г. за периода 2018–2022 г. Прегледът завърши с препоръки за актуализиране на стратегията, за да бъде съобразена с най-новите политики на

ЕС и постигнатото въздействие при справяне с обществените предизвикателства. Очаква се препоръките да доведат до разработването на регионални мерки в подкрепа на научноизследователските организации и университетите в цялата страна, като по този начин се постигнат по-големи ползи за местните общности.

През 2023 г. Фондация ПИК работи по темата за справедливостта и ефективното управление в сектора на вятърната енергия. Стартирането на Лаборатория за вятърна енергия беше ключова стъпка към обединяване на участниците в управлението с цел ускоряване на инициативите за вятърна енергия на сушата и в морето, и насърчаване на практиките за включване

на всички заинтересовани страни в развитието на вятърната енергия в България, особено в Североизточния регион. Лабораторията за вятърна енергия служи като платформа за обмен на знания и сътрудничество, насочена към преодоляване на предизвикателствата, свързани с разгръщането и управлението на проекти за вятърна енергия.

Първата среща на Лабораторията за вятърна енергия се съсредоточи върху териториалното планиране и разгледа ключови въпроси, като:

- използване на публични бази данни за картографиране на ускорени зони (на сушата и в морето);
- възможности за синергия между инфраструктурите за вятърна енергия на сушата и в морето;
- прилагане на екосистемния подход в морското пространствено планиране;
- ефективно ангажиране на заинтересованите страни.

Среща на екипа на Лабораторията за вятърна енергия в България, 13 юни 2023 г.

Работната среща беше организирана като събитие, съпътстващо стартирането на Черноморската коалиция за възобновяема енергия, за да се сподели информация и опит между организациите и членовете, ангажирани с инициативата. Коалицията има за цел да се справи с потенциалните конфликти, свързани с разгръщането на офшорната вятърна енергия, включително въпросите за екологичното съжителство, развитието на преносната мрежа и регулаторните рамки.

Фондация ПИК допринесе и към разработването на база данни за практики за включване на заинтересованите страни и социални иновации в контекста на развитието на вятърната енергия на сушата и в морето. Докладът "База данни за добри практики за включване и социални иновации в развитието на вятърна енергия на сушата и в морето" очертава основните концепции за структуриране на базата данни, като се основава на текущи изследвания на включване на заинтересованите страни и социалните иновации в контекста на енергийния преход.

ПРОГРАМА „НАУЧНА, ТЕХНОЛОГИЧНА И ИНОВАЦИОННА ПОЛИТИКА“

Фондация ПИК подпомага публичните дебати, свързани с обществените предизвикателства, които произтичат от научните изследвания и иновациите. През 2023 г. дейностите в тази област бяха насочени към:

- **Отговорни научни изследвания и иновации.** От 2019 г. Фондация ПИК насърчава приложението на принципите на отговорните научни изследвания и иновации в различни области на политиката на местно и регионално равнище. През последното десетилетие концепцията за отговорни научни изследвания и иновации се прилага за справяне с несигурността и предизвикателствата, които технологичното, научното и иновационното развитие поставят пред обществото и особено пред политиките на различни равнища на управление. Фокусът на дейностите през 2023 г. беше върху интегрирането на принципите на отговорните научни изследвания и иновации в териториалното управление в четири европейски територии.
- **Енергийно гражданство и енергиен преход.** Фондация ПИК координира международно проучване на условията, които подкрепят или възпрепятстват появата и развитието на различни форми на енергийно гражданство в Европа. През изминалата година Фондация ПИК допринесе за генериране на база данни, съдържаща 596 инициативи за енергийно гражданство. Екипът на Фондация ПИК разработи и осъществи онлайн анкета, целяща да проучи очакванията и съмненията на европейските граждани, свързани с участието им в енергийния преход. Проучването обхвана 10 071 души от 19 европейски държави.
- **Приобщаващ пазар на труда за уязвимите групи.** Фондация ПИК беше водеща в проучване на политиката на ЕС за включване на уязвимите групи в пазара на труда. Фондация ПИК разработи аналитичен доклад, който прави преглед на настоящите политики на ЕС и обобщава резултатите от дълбочинни интервюта с членове на организации от ЕС и национални институции, работещи по въпросите на правото на труд на уязвимите групи.
- **Безопасен интернет.** През първата половина на 2023 г. Центърът за безопасен интернет към Фондация ПИК продължи да работи за повишаване на осведомеността на българската общественост по теми, свързани с онлайн безопасността. Фондация ПИК организира различни инициативи, включително Международния ден за безопасен интернет в България, както и обучения за деца, учители и младежки работници.

Лидерство в областта на отговорните научни изследвания и иновациите

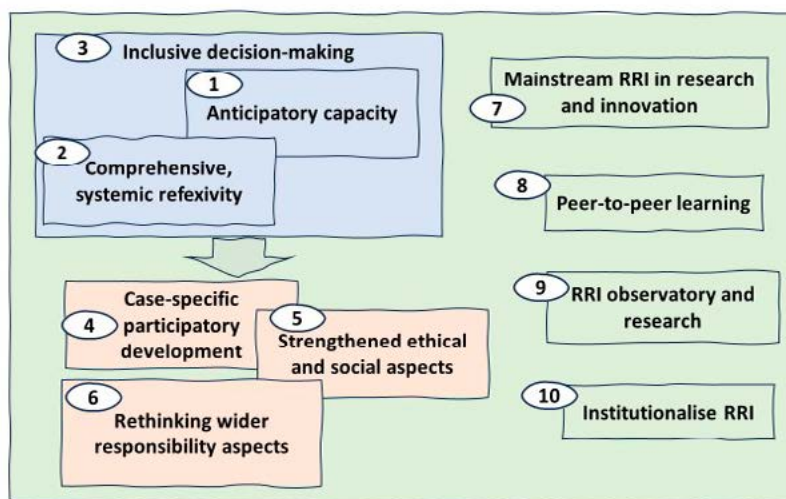
От 2019 г. Фондация ПИК проучва и оценява приложимостта на принципите на отговорните научни изследвания и иновации в различни области на политиката на местно и регионално равнище. През последното десетилетие концепцията за отговорни научни изследвания и иновации се използва за справяне с несигурността и предизвикателствата, които технологичното, научното и иновационното развитие поставя пред обществените субекти и особено пред политиките на различни равнища на управление.

От 2021 г. Фондация ПИК ръководи инициативата RRI-LEADERS, която изследва приложимостта на отговорните научни изследвания и иновации в териториалното управление в четири европейски територии: София (България), Западна Македония (Гърция), Сабадел (Испания) и Талвил (Швейцария). На 15 май 2023 г. Фондация ПИК и Асоциация за развитие на София (АПС) проведоха работна среща с граждани, чиято задача беше да предложат подобрения в Трансформативна визия за София, с

хоризонт 2030 година, която стъпва на принципите на отговорните наука и иновации. Визията е разработена съвместно от експертите на АПС, Столична община и местните заинтересовани страни, и се фокусира върху четири области на местната политика: дигитален преход и нови умения, подкрепа за иновациите, устойчиво градско развитие, и младежка заетост и предприемачество. Работната среща „Пътища към отговорно териториално управление“, проведена на 29-30 юни, беше посветена на интелигентното управление, т.е. превръщането на желанията и потребностите на гражданите в действия и решения на местната власт. В него взеха участие експерти от България, Гърция, Испания, Швейцария, Норвегия, Белгия и Германия.

Конференцията "Териториите като лидери в отговорните научни изследвания и иновации", която се проведе на 19 октомври 2023 г. в Комитета на регионите в Брюксел, привлече 61 участници на място и 116 онлайн участници. В рамките на презентациите и дискусиите бяха представени убедителни аргументи за приложението на отговорните наука и иновации на местно и регионално равнище. Събитието завърши с редица препоръки към различни равнища на управление.

Фиг. 04 Препоръки към различни равнища на управление

Източник: Датски технологичен съвет

В края на 2023 г. екипът на Фондация ПИК работи Визия за отговорно разработване на териториална политика, която се базира на тригодишни проучвания и анализи, и предлага

път към трансформиращи промени в териториите, за да ги подпомогне да посрещнат предизвикателствата на устойчивото развитие.

Визия за отговорно разработване на териториална политика

За да се постигне устойчиво развитие на териториално равнище във времена на бързи промени и висока степен на несигурност, разработването на териториалната политика трябва да включва всички аспекти на териториалното развитие – научни, технологични, иновационни, икономически и екологични, но не трябва да спира само дотам. Отговорното разработване на териториална политика включва и разглеждането на различни обществени и етични въпроси. Териториалната политика отговаря на нуждите и очакванията на обществото и гражданите, съответства на обществените ценности и се основава на съвкупните знания на всички териториални заинтересовани страни.

Визията на RRI-LEADERS за отговорно разработване на териториална политика включва основните принципи на отговорните научни изследвания и иновации в процеса на разработване на политика, като по този начин го прави предвиждащ, приобщаващ, рефлексивен и отзивчив, както и насочен към устойчиво и гъвкаво развитие на териториалната политика, ясно насочена към обществените потребности.

Във визията са изложени и **принципите на отговорното разработване на териториални политики**, а именно: отговорното формиране на териториални политики подкрепя постигането на дългосрочните политики на ЕС и допринася за постигането на целите за устойчиво развитие; ориентирано е към бъдещето; то е рефлексивно, отзивчиво и адаптивно; означава съвместно създаване, съвместно прилагане и съвместна отговорност на всички заинтересовани страни, участващи в процеса на разработване на политика.

През 2023 г. Фондация ПИК извърши задълбочена оценка на система за етично управление, базирана на принципите на отговорните научни изследвания и иновациите. Така наречената Система ETHNA е насочена към различни организации, провеждащи и финансиращи научни изследвания. Тя беше пилотно въведена от шест организации, включително Фондация ПИК, а прилагането ѝ беше анализирано в три доклада.

Докладът за оценка на Системата ETHNA обобщава основните констатации и описва пречките, движещите сили и добрите практики, добрите практики, базирани на осъществяването на експеримента. Също така документът подчертава потенциалния обхват и форма на институционалните промени и необходимите условия, които се изискват за подкрепа и прилагане на новата система за управление на отговорните научни изследвания и иновации. Фондация ПИК представи резултатите от оценката през юни 2023 г.

на международната конференция "Етика и отговорни научни изследвания и иновации в практиката" в Кастело де ла Плана, Испания, където бяха обсъдени бъдещите предизвикателства, свързани с напредъка и утвърждаването на отговорната и отворената наука.

Петгодишният план за устойчивост на Системата ETHNA е практичен план за интегриране на системата ETHNA в управленската структура и практика на следните типове организации: институции за висше образование, организации за финансиране на научни изследвания, иновационни екосистеми и организации, извършващи научни изследвания.

Наръчникът за координатори на системата ETHNA е изготвен от Фондация ПИК. Той е предназначен за лицата, които отговарят за институционализирането на етичното управление в дадена организация, за да им помогне да се справят с различни социални и етични изисквания или проблеми, като например свободен достъп, обществена ангажираност и др.

Конференция „Етика и отговорни научни изследвания и иновации в практиката“, 15-16 юни 2023 г.

В рамките на инициативата ISEED, посветена на приобщаващата наука и европейските демокрации, Фондация ПИК разработи методология за национални консултативни срещи със заинтересованите страни по въпроси за гражданското участие и проведе онлайн обучение за нейното

приложение за партньорите от Полша, Италия, Испания, Франция и Уругвай. Националните консултативни срещи дадоха възможност на граждани, експерти и политици от тези страни да формулират съвместно препоръки за бъдещото участие на гражданите в демократичните процеси на местно, национално и европейско равнище. Фондация ПИК обобщи резултатите в доклад и подкрепи разработването на препоръки за демократично участие на гражданите в науката, които ще бъдат представени на конференция през юни 2024 г.

През юли 2023 г. Фондация ПИК взе участие в среща в Центъра за изследвания в областта на науката, комуникациите и обществото към Университета Помпеу Фабра, посветена на сценарии за бъдещето на демокрацията и проучване на възможностите за засилено гражданско участие и конструктивен диалог.

Енергийно гражданство, енергиен преход и адаптиране към изменението на климата

Фондация ПИК координира международно проучване на условията, които подкрепят или възпрепятстват появата и развитието на различни форми на енергийно гражданство в Европа. Концепцията се отнася до активни, знаещи, информирани и ангажирани потребители на енергия, които не само участват, но и оформят прехода към чиста енергия в Европа. В изследването се обръща специално внимание на условията, които улесняват приноса на гражданите към по-широки политически цели, по-специално към декарбонизацията на европейската енергийна система. Изследването е проведено в Белгия, България, Франция, Германия, Унгария, Ирландия, Латвия, Испания и Нидерландия. Въз основа на методология, разработена от екипа на Фондация ПИК, изследователите от тези страни идентифицираха 97 фактора, които оказват влияние върху енергийното гражданство на равнище ЕС, както и 32 фактора, специфични за всяка държава.

Политическите и управленските рамки, които подкрепят енергийното гражданство в неговото най-широко разнообразие и обхват, са основният фактор. Въпреки че не е достатъчна гаранция, когато е налице, липсата на овластяваща

политическа среда може да отмени или ограничи въздействието на всички други подкрепящи фактори, особено в страни, в които значителна част от политиците поставят под въпрос, или дори се противопоставят на ангажимента на ЕС за преход към зелена енергия.

Вторият по важност фактор е икономическата ситуация. Високата инфлация, нарастващите разходи за енергия, суровини и технологии, намаляването на разполагаемите доходи и други фактори значително ограничават активното участие на гражданите в енергийния пазар. Неравенството в благосъстоянието и енергийната бедност допълнително задълбочават социалното разслояване. Ако не бъдат въведени публични инвестиции и достъпни и разнообразни механизми за финансова подкрепа, за тези общности ще става все по-трудно да преодолеят бариерите за активно участие в енергийния пазар.

Правната рамка също е от голямо значение, тъй като определя правния статут на гражданските енергийни общности и на други форми на енергийно гражданство, както и правата и задълженията на гражданите, свързани с енергийния пазар.

Социалните фактори, като модели на поведение, убеждения, мнения и социално положение, играят само умерена поддържаща роля, но

могат да бъдат много силен двигател на разрив в енергийното гражданство. Две свързани условия – липсата на доверие в държавните институции (но също така и в науката и технологиите, неправителствените организации, колективните граждански инициативи, и т.н.) и слабата енергийна грамотност, представляват огромни пречки. Ако не бъдат преодоленни по подходящ начин, те заплашват да изолират големи групи от населението от устойчивия и справедлив енергиен преход.

През изминалата година Фондация ПИК допринесе за генерирането и на база данни, съдържаща 596 инициативи за енергийно гражданство. В допълнение към 22 практики на енергийно гражданство в България, Фондация ПИК разгледа и описа 39 практики от Хърватия, Босна и Херцеговина, Северна Македония, Черна гора, Сърбия и Словения.

Екипът на Фондация ПИК разработи и проведе онлайн анкета, целяща да проучи очакванията

EnergyPROSPECTS Каталог на практики и типологии на енергийно гражданство

и притесненията на европейските граждани във връзка с участието им в енергийния преход. Проучването обхваща 10 071 души от 19 европейски държави – огромен масив от данни, които ще бъдат анализирани и разгледани в доклад, който ще бъде представен през януари 2024 г. Използвайки тези данни, екипът разработи сценарии за възможности за справедливо и равноправно участие в енергийния преход. Те включват препоръки за засилване на гражданското участие на европейско, национално и местно равнище.

През септември 2023 г. Фондация ПИК, в партньорство с 47 организации от цяла Европа,

стартира инициативата MountResilience, насочена към ускоряване на адаптирането към промените на климата с цел повишаване на устойчивостта в европейските планински региони, особено в Алпийския биогеографски регион. Фондация ПИК сътрудничи с Община Габрово, Технически университет – Габрово и Регионалния иновационен център в град Габрово за внедряване на иновативни решения за зелената градска инфраструктура, като събиране на дъждовна вода за поддържане на градските и крайградските зелени площи, както и система за ранно предупреждение и мониторинг на природни бедствия (наводнения, урагани и горски пожари).

Приобщаващ пазар на труда за уязвими групи

Фондация ПИК, в сътрудничество с 16 организации от България, Естония, Финландия, Ирландия, Италия, Холандия и Португалия, стартира инициатива, насочена към социалните групи в неравностойно положение и достъпа ми до пазара на труда. Инициативата в България е насочена към групата на жени на възраст 55+, и има за цел да подпомогне тяхното включване в пазара на труда и по-нататъшно професионално развитие, за да се намалят дисбалансите в заетостта.

През 2023 г. Фондация ПИК ръководеше проучване на политиката на ЕС за уязвими групи и техния достъп до пазара на труда. На базата на анализи и дълбочинни интервюта със заинтересовани страни беше изготвен доклад, в който се разглеждат настоящите политики и се обобщават констатациите от интервюта с членове на европейски и национални организации, работещи по въпросите на правото на труд на уязвимите групи. Пазарът на труда оказва огромно влияние върху живота на хората от уязвимите групи, което може да доведе до задълбочаване на различията в заетостта и да застраши социалната и икономическата устойчивост и приобщаващия растеж далеч отвъд границите на трудовия живот.

Безопасен интернет

През първата половина на 2023 г. Центърът за безопасен интернет към Фондация ПИК продължи да функционира като център за повишаване на информираността по въпросите за онлайн

безопасност за деца и младежи до 18 годишна възраст. Фондация ПИК организира различни инициативи за повишаване на осведомеността, включително Международния ден за безопасен интернет в България, както и обучения за деца, учители и младежки работници.

Обучение на киберскаутите, София, 1–2 март 2023 г.

На 1 и 2 март 2023 г. 15 ученици на възраст 10–12 години от Основно училище "Тодор Минков" в София преминаха обучение за онлайн безопасност и успешно се присъединиха към мрежата на киберскаутите.

Членовете на Младежкия панел към Центъра за

безопасен интернет имаха ежемесечни обучения. Те участваха в подготовката и провеждането на основното събитие, посветено на 20-годишнината от Международния ден за безопасен интернет в България. То беше излъчено на живо на страницата на Центъра във Facebook на 7 февруари 2023 г. и беше гледано от 1256 души.

Членовете на Младежкия панел проведоха три онлайн лекции за последиците от времето, прекарано пред екрана, на събитие с участието на панелисти от Световната здравна организация, УНИЦЕФ България, Националната мрежа за деца-та и двама психолози. В дискусиите участваха

и представители на отдел "Киберпрестъпност" към Главна дирекция "Борба с организираната престъпност" на Министерството на вътрешните работи и на дирекция "Права на детето" към Омбудсмана на Република България.

Обучение на обучители на киберскаутс, Пловдив, 26–27 януари 2023 г.

Екипът на Фондация ПИК, в партньорство с Младежки център Пловдив, организира обучение, базирано на методологията Cyberscout, за младежки работници в Пловдив, на 26–27 януари 2023 г.

На 27 април 2023 г. Фондация ПИК проведе две обучения за 17 учители и директора на 75-то основно училище в София. Обхванатите теми бяха онлайн безопасност, дигитални и медийни умения и как да се прилага цялостна стратегия

за развитие на ключови компетентности в класната стая.

Фондация ПИК и Регионалното управление на образованието към Министерството на образованието и науката (Благоевград) проведоха конференция в град Банско на 9 май 2023 г., на която присъстваха 103 директори на училища от община Благоевград. Екипът на Центъра участва в обучение за онлайн безопасност и изграждане на дигитални и медийни компетентности.

Обучение по онлайн безопасност и дигитални и медийни компетенции, Банско, 9 май 2023 г.

На 9-10 март 2023 г. българския и румънския центрове за безопасен интернет проведоха в София работна среща за споделяне на добри практики, на която присъстваха и представителни ан Европейската глобална мрежа на центрoвете за

безопасен интернет Insafe и Международната асоциация на интернет горещите линии INHOPE (и двете членуват в Обединената международна мрежа за по-добър интернет за децата).

**ВТОРА ЧАСТ:
УПРАВЛЕНИЕ**

Институционално развитие

Фондация „Приложни изследвания и комуникации“ е организация с нестопанска цел, осъществяваща общественополезна дейност. До 2017 г. Фондацията е регистрирана в Софийски градски съд и в Централния регистър на юридическите лица при Министерството на правосъдието. През 2018 г. Фондацията е пререгистрирана, съгласно измененията в националното законодателство, в публичния Търговски регистър и регистър на юридическите лица с нестопанска цел, воден от Агенцията по вписванията към министъра на правосъдието.

Юридическите лица с нестопанска цел за осъществяване на общественополезна дейност имат редица допълнителни задължения, сред които ежегодно да изготвят и заявяват за обявяване в регистъра годишен доклад и финансов отчет.

АРК Консултинг ЕООД е основана през 2006 г. от Фондация ПИК с цел да развива експертната на Фондацията в нови области, а именно предоставянето на консултантски услуги в областта на иновациите и информационните и комуникационните технологии. АРК Консултинг разработва и изпълнява проекти по рамковите програми на ЕС за научни изследвания, технологично развитие и иновации, Кохезионния и Структурните фондове. Фондацията и АРК Консултинг ЕООД формират Групата на Фондация „Приложни изследвания и комуникации.“

През 2023 г. в Групата на Фондация работиха 29 експерта, както и редица консултанти на непълно работно време. Екипът се състои от млади, добре образовани и високо мотивирани хора и опитни експерти, уважавани за своя професионализъм и високо качество на работа.

През 2023 г. Групата на Фондацията работи по изпълнението на 15 проекта и 3 договора за услуги, подкрепени от Изпълнителна агенция на Европейския съвет за иновации и МСП (EISMEA); Изпълнителна агенция за научни изследвания; Изпълнителна агенция за климата, инфраструктурата и околната среда (CINEA); Генерална дирекция "Комуникационни мрежи, съдържание и технологии" на ЕК, Национална оперативна програма за добро управление; Walt Disney; белгийска изследователска компания Applica; Университет в Орхус (Катедра „Политически науки“).

Фондацията се управлява в съответствие с принципите на добро управление, отчетност и прозрачност. Прилагането на тези принципи се изразява в:

- годишно одитиране от 1992 г. насам;
- одитиране на отделни проекти;
- публикуване на годишни отчети за дейността на български и английски език;
- редовно публикуване на информация за текущи проекти и събития на уебсайта на Фондацията с цел информиране на широката общественост;
- политика за защита на децата, която съдържа етичен кодекс, принципи и правила при работа с деца;
- публикации в медиите с цел повишаване на ефективността на отправените препоръки и обществената информираност за подкрепяните каузи.

Административна структура

Настоятелство

Д-р Огнян Шентов, Председател
Владимир Йорданов, Заместник-председател
Д-р Инко Разпопов, Член на Настоятелството
Любомир Христов, Член на Настоятелството

Управленски екип

Николай Бадински, Изпълнителен директор
Зоя Дамянова, Програмен директор
Проф. Теодора Георгиева, Програмен директор
Руслан Стефанов, Координатор, Иновации.бг и Управител, АРК Консултинг
Венцислав Бенов, Мениджър бизнес развитие

Програма „Иновации и подкрепа за бизнеса“

Проф. Теодора Георгиева, Програмен директор
Даниела Чонкова, Ръководител на програма
Пламен Иванов, Директор EEN
Доц. Даниела Георгиева, Старши анализатор
Д-р Фани Колева, Старши анализатор
Деница Маринова, Ръководител на проект
Константин Узунов, Анализатор
Боряна Велчева, Анализатор
Мая Цанева, Експерт “Връзки с обществеността”

Програма „Научна, технологична и иновационна политика“

Зоя Дамянова, Програмен директор
Марко Хайдиняк, Старши анализатор
Адриана Димова, Ръководител на проект
Славянка Иванова, Старши анализатор
Десислава Асенова, Анализатор
Мирто Испириду, Сътрудник по проект

Център за безопасен интернет

Д-р Емануил Георгиев, Анализатор
Росица Георгиева, Анализатор
Любомир Сирков, Анализатор

Финанси и администрация

Даниела Зайн, Счетоводител
Цветомир Аврамов, Експерт “Проекти/Финанси”
Марияна Янкова, Административен секретар

ТРЕТА ЧАСТ: ФИНАНСОВ ОТЧЕТ

APPLIED RESEARCH AND COMMUNICATIONS FUND

**APPLIED RESEARCH AND COMMUNICATIONS FUND (THE GROUP)
CONSOLIDATED ANNUAL FINANCIAL STATEMENTS
31 DECEMBER 2023**

INDEPENDENT AUDITORS' REPORT

To the Board of Trustees of
the APPLIED RESEARCH AND COMMUNICATIONS FUND

Report on the Consolidated Financial Statements

We have audited the consolidated financial statements of the Applied Research and Communications Fund and its consulting arm ARC Consulting EOOD (together referred to as "the Group"). These comprise the consolidated statement of the Group's financial position as of 31 December 2023 and the consolidated statements of comprehensive income, changes in equity and cash flows for the year then ended, as well as a summary of significant accounting policies and other explanatory notes.

Opinion

In our opinion, the accompanying consolidated financial statements present fairly, in all material respects, the financial position of the Group as of 31 December 2023, its financial performance and its cash flows for the year then ended in accordance with the International Financial Reporting Standards (IFRS) as adopted by the European Union (EU).

Basis for expression of opinion

We have performed our audit in accordance with the International Standards on Auditing (ISA). Our responsibilities as per these standards are further described in the Auditor's Responsibility section of our report. We are independent from the Group in accordance with the Code of Ethics for Professional Accountants of the International Ethics Standards Board for Accountants (The IESBA Code) along with the ethical requirements of the Law on the Independent Financial Audit (LIFA), applicable to our audit of consolidated financial statements in Bulgaria. We have also complied with our other ethical responsibilities as per the requirements of LIFA and the IESBA Code. We believe that the audit evidence we have obtained is sufficient and appropriate to provide a basis for our audit opinion.

Other information, different from the consolidated financial statements and the auditor's report

The Group's management is responsible for other information. Other information comprises the report on the activity prepared by the management in accordance with Chapter Seven of the Law on Accountancy of the Republic of Bulgaria, but excludes the consolidated financial statements and our auditor's report.

Our opinion regarding consolidated financial statements does not comprise this other information and we do not express any form of conclusion about its reliability, unless it is explicitly stated in our report and to the extent to which it is stated.

In auditing consolidated financial statements, our responsibility is to read the other information and thus to assess whether this other information is substantially inconsistent with consolidated financial statements or with our knowledge obtained during the audit, or in another way appears to contain material misstatement. If, based on the work we have performed, we conclude there is material misstatement in this other information, we are required to report this fact.

We have nothing to report in this respect.

Supplementary reporting requirements laid down in the Law on Accountancy of the Republic of Bulgaria

In addition to our responsibilities and reporting in compliance with ISA, in reference to the report on the activity we have followed the procedures supplementing ISA requirements as per the Instructions of the professional organisation of certified public accountants and registered auditors in Bulgaria – Institute of Certified Public Accountants (ICPA) – issued on 29 November 2016 and endorsed by its Managing Board on 29 November 2016. These are procedures on verification whether such other information is present and on examination of its form and content, designed to assist us in forming an opinion on whether this other information contains the disclosures and reports laid down in Chapter Seven of the Law on Accountancy.

Opinion in reference to Art. 37, Para. 6 of the Law on Accountancy of the Republic of Bulgaria

On the grounds of the procedures implemented, our opinion is that:

- The information included in the report on the activity for the financial year for which consolidated financial statements were prepared corresponds to the consolidated financial statements.
- The report on the activity was prepared in compliance with the requirements of Chapter Seven of the Law on Accountancy.
- The report on payment to governments for the financial year for which consolidated financial statements was prepared, was presented and prepared in compliance with the requirements of Chapter Seven of the Law on Accountancy

Management's responsibility for the Consolidated Financial Statements

The management is responsible for the preparation and fair presentation of these consolidated financial statements in accordance with International Financial Reporting Standards as adopted by the European Union, and for such internal control as the management determines is necessary to enable the preparation of consolidated financial statements that are free from material misstatement, whether due to fraud or error.

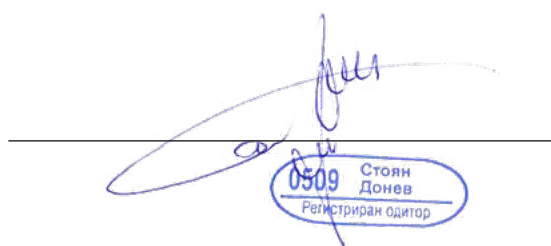
During the preparation of consolidated financial statements, the management is responsible for evaluating the ability of the Group to continue its operation as a going concern, disclosing, when applicable, issues related to the assumption about a going concern and using the accounting basis on the grounds of the assumption about a going concern, unless the management has the intention to liquidate the Group or to suspend its activity, or has no other alternative but to take such action.

Auditor's responsibility

We aim to obtain reasonable assurance that the consolidated financial statements as a whole are free from material misstatement, whether due to fraud or error, and to issue an auditor's report containing our auditor's opinion. Reasonable assurance is a high degree of assurance, but is not a guarantee that an audit performed in accordance with ISA shall in all cases reveal material misstatement if such misstatement is present. Misstatements may arise as a result of fraud or error and are considered material if it would be reasonable to expect that, independently or in aggregate, they could impact the economic decisions of consumers taken on the basis of these financial statements.

As part of the audit complying with IAS, we use professional judgment and keep professional skepticism throughout the audit. We also:

- identify and assess the risks of material misstatement in the consolidated financial statements, whether due to fraud or error; we design and perform audit procedures in response to these risks, and we obtain sufficient and appropriate audit evidence, so as to provide basis for our opinion. The risk of not revealing material misstatement which is due to fraud, is higher than the risk of not revealing material misstatement which is due to error, as fraud could vary from secret arrangement, through forgery, intentional omissions, and statements aiming to deceive the auditor, to internal control neglect or circumvention;
- consider internal control relevant to the audit in order to design audit procedures that are appropriate in the circumstances, but not for the purpose of expressing an opinion on the effectiveness of the Group's internal control;
- evaluate the appropriateness of accounting policies used and the reasonableness of accounting estimates and the related statements made by management;
- make a conclusion about the appropriateness of the accounting basis used by management on the grounds of the assumption for a going concern and the audit evidence obtained about whether material uncertainty is present concerning events or circumstances which could cause significant doubts about the ability of the Group to continue operation as a going concern. In case of finding such material uncertainty, we are obliged to draw attention in our auditor's report to the disclosures in the consolidated financial statements relevant to that uncertainty, or, in case these disclosures are inadequate, to modify our opinion. Our conclusions are based on the audit evidence obtained up to the date of our auditor's report. However, due to future events or circumstances the Group could suspend its operation as a going concern:
- evaluate the overall presentation, structure and content of the consolidated financial statements, including disclosures, and whether consolidated financial statements present the fundamental transactions and events in a reliable manner.

0509 Стоян Донеv
Регистриран одитор

Stoyan Donev
Registered Auditor
13 September
2024 Sofia

(all amounts in BGN thousand)

Note

For the year ending:

31 December 2023 31 December 2022

Assets

Property, plant and equipment	5	–	2
Intangible assets	6	1	1
Investment property	7	–	–

Total non-current assets

1 3

Trade and other receivables	8	217	294
Cash and cash equivalents	9	2,832	2,661
Deferred expenses		15	22

Total current assets

3,064 2,977

Total assets

3,064 2,980

Equity

1,948 1,896

Liabilities

Payables to partners and suppliers	10	11	7
Deferred financing	11	1,106	1,077

Total current liabilities

1,117 1,084

Total liabilities

1,117 1,084

Total equity and liabilities

3,065 2,980

These consolidated financial statements were approved by the Board of Trustees on 13 September 2024. They were signed on behalf of the Board of Trustees by:

Nickolay Badinski
 Executive Director
 13 September 2024

Initialled for identification purposes in reference to the audit report:

Stoyan Donev
 Registered Auditor
 13 September 2024

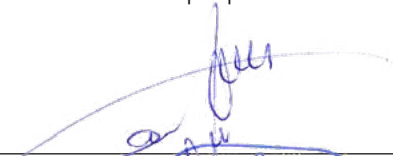
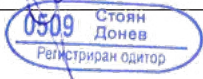
(all amounts in BGN thousand)

	Note	For the year ending:	
		31 December 2023	31 December 2022
Revenues from grants financing	12	1,098	1,228
Cost of sales	15	(921)	(893)
Gross profit		177	335
Other operating income		271	149
Administrative expenses	15	(389)	(481)
Revenue from operating activities		59	3
Financial expenses		(5)	(6)
Net financing costs	13	(5)	(6)
Profit before income tax		54	(3)
Income tax expense	14	(1)	(1)
Net profit for the period		53	(4)
Total comprehensive income		53	(4)

These consolidated financial statements were approved by the Board of Trustees on 13 September 2024. They were signed on behalf of the Board of Trustees by:

 Nickolay Badinski
 Executive Director
 13 September 2024

Initialed for identification purposes in reference to the audit report:

 Stoyan Donev
 Registered Auditor
 13 September 2024

(all amounts in BGN thousand)

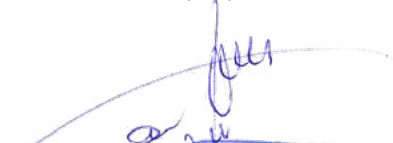

	Note	For the year ending:	
		31 December 2023	31 December 2022
Cash generated from operations			
Profit before income tax		54	(3)
Adjustments for:			
Depreciation		2	29
Changes in working capital:			
(Increase)/decrease of trade and other receivables		135	39
(Increase)/decrease of trade and other payables		4	(39)
(Increase)/decrease of deferred financing		(19)	(40)
(Increase)/decrease of deferred expenses		7	15
Net cash from operating activities		(183)	(1)
Income tax paid		(1)	(1)
Cash flows from financing activities			
Interest and commissions paid		(3)	(6)
Net cash used in financing activities		(3)	(6)
Net increase/(decrease) in cash and cash equivalents		171	(6)
Cash and cash equivalents at the beginning of the year		2,661	2,667
Cash and cash equivalents at the end of the year	9	2,832	2,661

These consolidated financial statements were approved by the Board of Trustees on 13 September 2024. They were signed on behalf of the Board of Trustees by:

 Nickolay Badinski
 Executive Director
 13 September 2024

Initialed for identification purposes in reference to the audit report:

 Stoyan Donev
 Registered Auditor
 13 September 2024

(all amounts in BGN thousand)

Note

Retained earnings

Balance as of 1 January 2022

1,900

Net profit for the year

(4)

Balance as of 31 December 2022

1,896

Balance as of 1 January 2023

1,896

Net profit for the year

52

Balance as of 31 December 2023

1,948

These consolidated financial statements were approved by the Board of Trustees on 13 September 2024. They were signed on behalf of the Board of Trustees by:

Nickolay Badinski
Executive Director
13 September 2024

Initialled for identification purposes in reference to the audit report:

Stoyan Donev
Registered Auditor
13 September 2024

1. Background and activities

The Applied Research and Communication Fund (ARC Fund) is a European think-and-action tank in the area of innovation, business support and technology transfer, established in 1991. ARC Fund provides:

- advice and advocacy on science- and evidence-based national, regional and local level innovation policies and strategies;
- research and analyses of development trends and policy options for supporting entrepreneurship and innovation for smart specialisation and industrial transformation;
- innovative educational methodologies for building digital and media literacy in young people and for creating a safer internet environment;
- public-private partnership and foresight know-how for addressing specific issues of innovation-based competitiveness, digitalisation and green transformation.

The consolidated financial statements of ARC Fund for the year ended 31 December 2023 comprise the ARC Fund and its consulting arm ARC Consulting EOOD (together referred to as "the Group").

ARC Fund owns 100% of the share capital of its consulting arm ARC Consulting EOOD. The company offers consulting services in the fields of innovation and information and communication technologies, as well as advisory services in the design and implementation of international projects. ARC Consulting EOOD is a limited liability company established in the Republic of Bulgaria and registered by Sofia City Court under file No 9428/2006 on 28 August 2006.

In 2023, the ARC Fund Group employed a staff of 29 permanent employees.

These consolidated financial statements were approved by the ARC Fund's Board of Trustees on 13 September 2024.

2. Accounting policies

The principal accounting policies applied in the preparation of these consolidated financial statements are set out below. These policies have been consistently applied to all the years presented, unless otherwise stated.

2.1. Basis of preparation

These consolidated financial statements have been prepared in accordance with the IFRS, as adopted by the EU. The financial statements have been prepared under the historical cost convention.

The consolidated financial statements comprise the financial statements of the ARC Fund and its consulting arm as of 31 December each year. The financial statements of the consulting arm are prepared for the same reporting period as those of the parent Group, using consistent accounting policies. For consolidation purposes, the financial information of the Group has been combined on a line-by-line basis by adding together like items of assets, liabilities, income and expenses.

All intra-group balances, income and expenses and unrealised gains resulting from intra-group transactions are eliminated in full. Unrealised losses are also eliminated, but considered an impairment indicator of the asset transferred. The consulting arm is fully consolidated from the date of acquisition, being the date on which the Group obtains control, and continue to be consolidated until the date that such control ceases. The accounting policies of the consulting arm have been changed where necessary to ensure consistency with the policies adopted by the Group.

Consulting arms are all entities (including special purpose entities) over which the Group has the power to govern the financial and operating policies generally accompanying a shareholding of more than one half of the voting rights. The existence and effect of potential voting rights that are currently exercisable or convertible are considered when assessing whether the Group controls another entity.

The purchase method of accounting is used to account for the acquisition of entities by the Group. The cost of an acquisition is measured as the fair value of the assets given, equity instruments issued and liabilities incurred or assumed at the date of exchange.

Identifiable assets acquired and liabilities and contingent liabilities assumed in a business combination are measured initially at their fair values at the acquisition date, irrespective of the extent of any non-controlling interest. The excess of the cost of acquisition over the fair value of the Group's share of the identifiable net assets acquired is recorded as goodwill. If the cost of acquisition is less than the fair value of the net assets of the entity acquired, the difference is recognised directly in the income statement.

After initial recognition, goodwill is measured at cost less any accumulated impairment losses. For the purpose of impairment testing, goodwill acquired in a business combination is, from the acquisition date, allocated to each of the Group's cash-generating units that are expected to benefit from the synergies of the combination, irrespective of whether other assets or liabilities of the acquiree are assigned to those units.

Where goodwill forms part of a cash-generating unit and part of the operation within that unit is disposed of, the goodwill associated with the operation disposed of is included in the carrying amount of the operation when determining the gain or loss on disposal of the operation. Goodwill disposed of in this circumstance is measured based on the relative values of the operation disposed of and the portion of the cash-generating unit retained.

Transactions with non-controlling interests

Non-controlling interests represent the portion of profit or loss and net assets not held by the Group and are presented separately in the income statement and within equity in the consolidated balance sheet, separately from parent shareholders' equity. Disposals of non-controlling interests result in gains and losses for the Group that are recognised in the income statement. Acquisitions of non-controlling interests are accounted for whereby the difference between the consideration and the book value of the share of the net assets acquired is recognised in goodwill.

The preparation of the financial statements in accordance with IFRS requires the management to make estimates and assumptions. The management relied on their own judgment when applying the accounting policy of the Group. The elements of the financial statements whose presentation includes higher degree of judgment or subjectivity and for which the assumptions and judgments have higher influence are separately disclosed in Note 4.

New and amended standards adopted by the Group:

New and amended standards and interpretations mandatory for the first time for the financial year beginning 1 January 2023 are not early adopted by the Group because the management of the Group believes that they are not currently relevant to the Group, although they may affect accounting for future transactions and events.

New standards, amendments and interpretations issued, but not effective for the financial year beginning 1 January 2023 are not early adopted by the Group. They are not relevant to the Group, although they may affect accounting for future transactions and events.

2.2. Foreign currency transactions

2.2.1. Functional and presentation currency

Items included in the financial statements of the Group are measured using the currency of the primary economic environment in which the entity operates ('the functional currency'). The functional and presentation currency in these consolidated financial statements is "Bulgarian lev" or "BGN".

2.2.2. Transactions and balances

Foreign currency transactions are translated into the functional currency using the exchange rates prevailing at the dates of the transactions. Foreign exchange gains and losses resulting from the settlement of such transactions and from the translation at year-end exchange rates of monetary assets and liabilities denominated in foreign currencies are recognised in the statement of comprehensive income.

2.3. Property, plant and equipment

All property, plant and equipment are stated at historical cost less depreciation, less impairment losses, if any. Historical cost includes all expenditure that is directly attributable to the acquisition of the items.

Subsequent costs are included in the assets carrying amount or recognised as a separate asset, only when it is probable that future economic benefits associated with the item will flow to the Group and the cost of the item can be measured reliably.

Depreciation commences from the date the asset is available for use. Land is not depreciated as it is deemed to have an indefinite life. Assets under construction are not depreciated as not yet available for use.

The Group uses straight-line depreciation method. Depreciation rates are based on the useful life of the different types of property, plant and equipment as follows:

Group	Accounting rates	Tax rates
Buildings	25 years	25 years
Machinery and equipment	5 years	5 years
Facilities	25 years	25 years
Computers	2 years	2 years
Vehicles	4 years	4 years
Fixtures and fittings	6.67 years	6.67 years

Property, plant and equipment is depreciated from the day following the acquisition date and for internally generated assets – from the day following the date of entering into use.

An asset's carrying amount is written down immediately to its recoverable amount if the asset's carrying amount is greater than its estimated recoverable amount.

2.4 Intangible assets

Intangible assets acquired by the Group are presented at cost, less accumulated amortisation and impairment.

Subsequent expenditures

Subsequent expenditure on capitalised intangible assets is capitalised only when it increases the future economic benefits embodied in the specific asset to which it relates. All other expenditure is expensed as incurred.

Amortisation is charged to the income statement on a straight-line basis over the estimated useful lives of intangible assets usually for 4–5 years.

2.5. Financial assets

The Group classifies its financial assets in the following categories: at fair value through profit or loss, loans and receivables, held-to-maturity investments, and available-for-sale financial assets. The classification depends on the purpose for which the investments were acquired. The management determines the classification of its investments at initial recognition and re-evaluates this designation at every reporting date.

Financial assets at fair value through profit or loss

Financial assets at fair value through profit or loss are financial assets held for trading. A financial asset is classified in this category if acquired principally for the purpose of selling in the short term. Assets in this category are classified as current assets.

For the purposes of these financial statements short term means a period within 12 months. During the year, the Group did not hold any investments in this category. The Group does not possess such financial assets as of 31 December 2023.

Loans and receivables

Loans and receivables are non-derivative financial assets with fixed or determinable payments that are not quoted in an active market. They are included in current assets, except for maturities greater than 12 months after the balance sheet date. These are classified as non-current assets. The Group's loans and receivables comprise "trade and other receivables" and "cash and cash equivalents" in the balance sheet. Loans and receivables are carried at amortised cost using the effective interest rate.

Held to maturity

Held-to-maturity investments are fixed-maturity investments that the Group's management has the positive intention and ability to hold to maturity. These securities are included as non-current assets except for securities, reaching maturity within 12 months from the balance sheet date and which are recognised as current during the reporting period. During the year, the Group did not hold any investments in this category.

Available for sale financial assets

Available-for-sale financial assets are non-derivatives that are investments acquired with the purpose to be owned for a non-fixed period of time and which can be sold when the Group needs resources or at change of interest rates. They are included in non-current assets unless the management intends to dispose of the investment within 12 months of the balance sheet date or to use them as a source of working capital. In this case the investments are classified within current assets. During the year, the Group did not hold any investments in this category.

The Group assesses at each balance sheet date whether there is objective evidence that a financial asset or a group of financial assets is impaired. Impairment testing of trade and other receivables is described in Note 2.7.

2.6. Inventory

Inventories are stated at the lower of cost and net realisable value. Inventories are expensed using the weighted average method. Net realisable value is the estimated selling price in the ordinary course of business, less the estimated costs of completion and selling expenses.

2.7. Trade and other receivables

Trade receivables are recognised initially at fair value and subsequently measured at amortised cost (using effective interest method) less provision for impairment. A provision for impairment of trade receivables is established when there is objective evidence that the Group will not be able to collect all amounts due according to the original terms of receivables.

Significant financial difficulties of the debtor, probability that the debtor will enter bankruptcy or financial reorganisation, and default or delinquency in payments (more than 30 days overdue) are considered indicators that the trade receivable is impaired. The amount of the provision is the difference between the asset's carrying amount and the present value of estimated future cash flows, discounted at the original effective interest rate. The carrying amount of the asset is reduced through the use of an allowance account, and the amount of the loss is recognised in the income statement within "selling

and marketing costs". When a trade receivable is uncollectible, it is written off against the allowance account for trade receivables. Subsequent recoveries of amounts previously written off are credited against "selling and marketing costs" in the income statement.

2.8. Cash and cash equivalents

Cash and cash equivalents includes cash in hand, deposits held at call with banks, and other short-term highly liquid investments with original maturities of three months or less as well as bank overdrafts. Bank overdrafts are shown within current borrowings in current liabilities on the balance sheet.

2.9. Investment property

Investment property is property held either to earn rental income or for capital appreciation or for both, but not for sale in the ordinary course of business, use in the production or supply of goods or services, or for administrative purposes. Investment property is measured at cost on initial recognition and subsequently at fair value with any change therein recognised in profit or loss.

Cost includes expenditure that is directly attributable to the acquisition of the investment property. The cost of self-constructed investment property includes the cost of materials and direct labour, any other costs directly attributable to bringing the investment property to a working condition for its intended use and capitalised borrowing costs.

When the use of a property changes such that it is reclassified as property, plant and equipment, its fair value at the date of reclassification becomes its cost for subsequent accounting.

2.10. Borrowings

Borrowings are recognised initially at fair value, net of transaction costs incurred. Borrowings are subsequently stated at amortised cost; any difference between the proceeds (net of transaction costs) and the redemption value is recognised in the income statement over the period of the borrowings using the effective interest method.

Borrowings are classified as current liabilities unless the Group has an unconditional right to defer settlement of the liability for at least 12 months after the balance sheet date.

Borrowing costs are recognised as an expense in the period in which they are incurred.

2.11. Deferred tax

Deferred income tax is provided in full, using the liability method, on all temporary differences arising between the tax bases of assets and liabilities and their carrying amounts in the financial statements. Deferred income tax is determined using tax rates that have been enacted or substantially enacted by the balance sheet date and are expected to apply when the related deferred income tax asset is realised or the deferred income tax liability is settled.

Deferred income tax assets are recognised to the extent that it is probable that future taxable profit will be available against which the temporary differences can be utilised.

2.12. Employee benefits on retirement

In accordance with article 222, para. 3 of the Bulgarian Labour Code, in the event of termination of a labour contract after the employee has reached the lawfully required retirement age, regardless of the reason for the termination, the employee is entitled to a compensation as follows: 2 gross monthly salaries in all cases and 6 gross monthly salaries if the employee has been engaged with the Group for at least 10 years.

As of 31 December the Group has not accounted for those potential obligations.

2.13. Revenue recognition

Revenue comprises the fair value of the consideration received or receivable for the sale of goods and services in the ordinary course of the Group's activities. Revenue is shown net of value-added tax, returns, rebates and discounts and after eliminating sales within the Group.

The Group recognises revenue when the amount of revenue can be reliably measured, when it is probable that future economic benefits will flow to the entity and when specific criteria have been met for each of the Group's activities as described below. The amount of revenue is not considered to be reliably measurable until all contingencies relating to the sale have been resolved. The Group bases its estimates on historical results, taking into consideration the type of customer, the type of transaction and the specifics of each arrangement.

Sales of services

Revenue from time and material contracts, typically from delivering certain services, is recognised under the percentage-of-completion method. Revenue is generally recognised at the contractual rates. For time contracts, the stage of completion is measured on the basis of labour hours delivered as a percentage of total hours to be delivered.

Revenue from fixed-price contracts for delivering certain services is also recognised under the percentage-of-completion method. Revenue is generally recognised based on the services performed to date as a percentage of the total services to be performed.

If circumstances arise that may change the original estimates of revenues, costs or extent of progress toward completion, estimates are revised. These revisions may result in increases or decreases in estimated revenues or costs and are reflected in income in the period in which the circumstances that give rise to the revision become known by the management.

Revenue from grants and contributions

Grants from financing bodies are recognised initially as deferred income when there is reasonable assurance that they will be received and that the Group will comply with the conditions associated with the grant. Grants that compensate the Group for expenses incurred are recognised in profit or loss on a systematic basis in the same periods in which the expenses are recognised. Grants that compensate the Group for the cost of an asset are recognised in profit or loss on a systematic basis over the useful life of the asset.

Interest income

Interest income is recognised on a time-proportion basis using the effective interest method. When a receivable is impaired, the Group reduces the carrying amount to its recoverable amount, being the estimated future cash flow discounted at the original effective interest rate of the instrument, and continues unwinding the discount as interest income. Interest income on impaired loans is recognised using the original effective interest rate.

2.14. Dividend distribution

The Group does not distribute dividends.

3. Financial risk management

3.1. Impact of the general economic environment

Impact of the ongoing global crisis

In 2023, Europe and Bulgaria faced a number of challenges with serious implications for the economic and political stability in the region. Russia's war on Ukraine, the process of recovery from the COVID-19 pandemic, and the lingering energy crisis effects remained the main factors that determined

macroeconomic developments. The situation was additionally influenced negatively by the effects of climate change (2023 was the hottest year on record, and 2024 is expected to break these records), the war between Israel and Hamas, the high global geopolitical and geoeconomic instability, as well as the high, though abating, levels of inflation, economic insecurity and inequality. The European Union seems to have overcome the immediate negative impact of the war in Ukraine, with its economic performance improving considerably in late 2023 as against 2022.

Bulgaria's economy, in parallel to that of the EU as a whole, has also shown signs of recovery. GDP rose by 1.8% compared to the EU average of 0.4% in 2023. In compliance to the Federal Reserve's and the European Central Bank's clear statements that high inflation will have to be tackled by substantially raising key interest rates, the Bulgarian National Bank (BNB) took relevant steps, raising the key interest rate in the country up to 3.80%. As a result, The Group's staff, investment and materials costs have increased, with pressure for further increases expected to persist and peak sometime in 2024.

Inflation in Bulgaria has significantly slowed down, dropping from nearly 17% in 2022 to 9.5% in 2023. Over the same year, the EU inflation rate also dropped – down to 3.4%. The major factor for these developments was that gas prices went back to normal alongside the uptake in the use of alternative energy sources and the harnessing of the rising cost of food. The unemployment rate in Bulgaria in December 2023 was 5.6%, which was 1.2 points higher than a year earlier. In comparison, the EU unemployment rate was 5.9%.

Analysing these figures reveals that Bulgaria is closer than ever to being admitted to the Eurozone, although it still does not comply with the price stability criterion. At this point, the BNB's goal for the country to adopt the Euro on 1 January 2025 seems unrealistic, while the ongoing domestic political instability does not make it any more probable that measures will be adopted to meet the key criterion. This would seem more attainable in 2026. Eurozone entry would lower the country's political risk, and increase the value of property and other assets, which would have a positive impact on the Group.

The short and mid-term prospects for Bulgaria's economic growth remain uncertain, but nonetheless positive. Uncertainty is exacerbated by the political crisis in the country (seven elections in the last four years) and the EU's changing relations with Russia and China. Bulgaria's pending admission to the Schengen area, which is expected to solidify the country's position as a reliable economic partner to the EU, may be taken as a positive sign, provided it happens in 2024 – 2025. It would have immediate positive economic effects, too, primarily by driving down transportation and border wait costs.

Impact on customers/borrowers

The debtors or borrowers of the Group may also be affected by the lower liquidity situation which could, in turn, impact their ability to repay the amounts owed. The operating conditions for customers may also have an impact on the management's cash flow forecasts and assessment of the impairment of financial and non-financial assets. To the extent that information is available, the management has properly reflected revised estimates of expected future cash flows in its impairment assessments.

3.2. Financial risk factors

The risk exposures of the Group could be determined as follows: market risk (including currency risk, price risk and risk of future cash flow changes as a result of changes in market interest rate), credit risk and liquidity risk. The Group's management focuses on the financial risk and seeks to minimise potential adverse effects on the Group's financial performance.

3.2.1. Market risk

Currency risk

The Group is not exposed to foreign exchange risk as most of its foreign transactions are denominated in EUR. The exchange rate of the BGN is currently pegged to the EUR.

The Group's management does not believe that the peg will change within the next 12 months and therefore no sensitivity analysis has been performed.

Price risk

The Group's management considers the price risk in the context of the future revenues that are expected to be generated in the operating activity of the Group.

3.2.2. Interest rate risk

As the Group has no significant interest-bearing assets, the Group's income and operating cash flows are substantially independent of changes in market interest rates. The Group analyses its interest rate exposure on a regular basis and addresses the underlying risk.

3.2.3. Credit risk

Credit risk arises from cash and cash equivalents and deposits with banks and financial institutions.

The Group has established and implemented a policy which ensures that the sales of services and revenues from financing are provided to/by clients and organisations with appropriate credit history.

3.2.4. Liquidity risk

In the context of its underlying business, the Group is able to maintain flexibility in funding and to use credit lines, overdrafts and other credit facilities, if necessary.

The table below analyses the Group's financial liabilities into relevant maturity groupings based on the remaining period at the balance sheet to the contractual maturity date. The amounts disclosed in the table are the contractual undiscounted cash flows. Balances due within 12 months equal their carrying balances as the impact of discounting is not significant.

As of 31 December 2022	Up to 1 year	Between 1 and 2 years	Between 2 and 5 years	Over 5 years
Trade and other payables	7	–	–	–
As of 31 December 2023	Up to 1 year	Between 1 and 2 years	Between 2 and 5 years	Over 5 years
Trade and other payables	11	–	–	–

4. Critical accounting estimates and judgements

Estimates and judgements are continually evaluated and are based on historical experience and other factors, including expectations of future events that are believed to be reasonable under the circumstances. The authenticity of accounting estimates and judgments is monitored regularly.

The Group makes estimates and assumptions concerning the future. The resulting accounting estimates will, by definition, seldom equal the related actual results. The estimates and assumptions that have a significant risk of causing a material adjustment to the carrying amounts of assets and liabilities within the next financial year are addressed below:

Useful life of property, plant and equipment

The presentation and valuation of property, plant and equipment requires the management to estimate their useful life and remaining value. The management assesses at the end of each accounting period the determined useful life of the property, plant and equipment.

Impairment of loans and receivables

Impairment of receivables is determined based on the management's expectations for the collectability of the loans and receivables. As at the date of preparation of the financial statements, the management reviews and assesses the existing receivables' balances for collectability.

5. Property, plant and equipment

Cost	As of 31 December 2022	Additions	Disposals	As of 31 December 2023
Computers	91	–	–	91
Vehicles	144	–	–	144
Fixtures & fittings	17	–	–	17
Other assets	3	–	–	3
Total	255	–	–	255

Depreciation	As of 31 December 2022	Additions	Disposals	As of 31 December 2023
Computers	89	2	–	91
Vehicles	144	–	–	144
Fixtures & fittings	17	–	–	17
Other assets	3	–	–	3
Total	253	2	–	255

Carrying amount	As of 31 December 2022	Additions	Disposals	As of 31 December 2023
Computers	2	–	–	–
Vehicles	–	–	–	–
Fixtures & fittings	–	–	–	–
Total	2	–	–	–

6. Intangible assets

Cost	As of 31 December 2022	Additions	Disposals	As of 31 December 2023
Software	18	–	–	18
Intellectual property	2	–	–	2
Total	20	–	–	20

Depreciation	As of 31 December 2022	Additions	Disposals	As of 31 December 2023
Software	18	–	–	18
Intellectual property	1	–	–	1
Total	19	–	–	19

Carrying amount	As of 31 December 2022	Additions	Disposals	As of 31 December 2023
Intellectual property	1	–	–	1
Total	1	–	–	1

7. Investment property

	For the year ending:	
	31 December 2023	31 December 2022
As of 1 January		
Carrying amount at the beginning of the period	37	37
Depreciation charge	(1)	(1)
Carrying amount at the end of the period	36	36
As of 31 December		
Cost	–	–
Accumulated depreciation	–	–
Carrying amount	–	–

Investment properties are carried at cost, less accumulated depreciation and impairment.

8. Trade and other receivables

	For the year ending:	
	31 December 2023	31 December 2022
Trade receivables	214	280
Less: Impairment provision of trade payables	–	–
Trade receivables, net	214	280
Other	3	14
Total	217	294

The carrying amount of the trade and other receivables approximate their fair value.

9. Cash and cash equivalents

Cash	For the year ending:	
	31 December 2023	31 December 2022
Cash at hand	12	6
Cash in bank accounts	2,820	2,655
Total	2,832	2,661

10. Trade and other payables

Short-term liabilities	For the year ending:	
	31 December 2023	31 December 2022
Salaries and social securities payables	9	6
Other	2	1
Total	11	7

11. Deferred financing

Deferred financing related to projects:

	For the year ending:	
	31 December 2023	31 December 2022
European Commission (EC) – Inclusive Science and European Democracies (ISEED)	–	86
EC – PROactive Strategies and Policies for Energy Citizenship Transformation (EnergyPROSPECTS)	73	272
EC – Leveraging Leadership for Responsible Research and Innovation in Territories (RRI– Leaders)	–	192
EC – Advanced Manufacturing Assistance and Training for SME Transformation (ADMA TranS4MErs)	67	162
The Walt Disney Company – Raising Digitally Literate Children (Holistic Digital Citizenship Hub)	–	31
EC – Just and Effective Governance for Accelerating Wind Energy (JustWind4All)	139	174
EC – Unlocking the Innovative Potential of the South Central Region of Bulgaria and in the Agricultural Sector (AgroDigiRise)	8	63
EC – Innovate Forward to Business Sustainability and Resilience (InnoForward)	348	85
EC – System Approach to Close the Employment Gap and Create a More Inclusive Labor Market for Vulnerable Groups (SYNCLUSIVE)	98	–
EC – Accelerating Transformative Climate Adaptation for Higher Resilience in European Mountain Regions Groups (MountResilience)	373	–
Other	–	3
Total deferred financing related to projects	1,106	1,068
Deferred financing for acquisition of fixed assets	–	9
Total deferred financing	1,106	1,077

12. Revenues

Revenues from grants financing and other project for respective periods are as follows:	For the year ending:	
	31 December 2023	31 December 2022
EC – Protecting and Educating Children for Safer Digital Technology Use (Safer Internet 8)	–	45
EC/Ministry of Regional Development and Public Works – Efficient Support Services Portfolio for SMEs (ESSPO)	4	70
EC – Leveraging Leadership for Responsible Research and Innovation in Territories (RRI– Leaders)	307	233
EC – Inclusive Science and European Democracies (ISEED)	119	8
EC – Territorial Responsible Research and Innovation Through the involvement of local R&I Actors (TeRRitoria)	–	20
EC – PROactive Strategies and Policies for Energy Citizenship Transformation (EnergyPROSPECTS)	257	147
EC/Ministry of Regional Development and Public Works – Enhancing Scalable Innovations and New Business Models Based on Urban Farming Ecosystem Values (CityZen)	21	219
EC – Media Information Literacy "Village" to Empower Young People for Active Participation (MILagers)	–	11
EC – Ethics Governance System for RRI in Higher Education, Funding and Research Centres (ETHNA System)	32	100
EC – Challenging Anti-Gypsyism by Roma Empowerment for Countering Disinformation and Fake News in Bulgaria (Care for Truth)	–	6
The Walt Disney Company – Raising Digitally Literate Children (Holistic Digital Citizenship Hub)	31	63
Council of Ministers – Analysis of the Implementation of the Operational Plan for the First Stage 2018–2022 of the National Strategy for the Development of Scientific Research in the Republic of Bulgaria 2017–2030 and Proposal for its Update in View of the New European Policies and the Impact Achieved in Addressing Societal Challenges	42	17
EC – Just and Effective Governance for Accelerating Wind Energy (JustWind4All)	98	3
EC – Unlocking the Innovative Potential of the South Central Region of Bulgaria and in the Agricultural Sector (AgroDigiRise)	55	–
EC – System Approach to Close the Employment Gap and Create a More Inclusive Labor Market for Vulnerable Groups (SYNCLUSIVE)	105	–
EC – Accelerating Transformative Climate Adaptation for Higher Resilience in European Mountain Regions Groups (MountResilience)	7	–
Other projects	18	70
Total revenues from grants financing	1,096	1,223
Other	2	5
Total revenues	1,098	1,228

13. Finance costs, net

Finance costs, net	For the year ending:	
	31 December 2023	31 December 2022
Foreign exchange expense	(5)	(5)
Foreign exchange, net	(5)	(5)
Other financial expenses	–	(1)
Other financial, net	–	(1)
Finance costs, net	(5)	(6)

14. Income tax expense

The major components of income tax expense for the year ended 31 December 2023 and the period ended 31 December 2022 are:

	2023	2022
Current tax	(1)	(1)
Deferred tax	–	–
Income tax expense	(1)	(1)

The tax authorities may at any time inspect the books and records within 5 years subsequent to the reported tax year, and may impose additional taxes and penalties. The Group's management is not aware of any circumstances which may give rise to a potential material liability in this respect. No tax checks have been performed in recent years.

15. Expenses

Cost of sales for the Group includes:	For the year ending:	
	31 December 2023	31 December 2022
Cost of sales for projects	921	893
Administrative expenses	389	481
Total expenses	1,310	1,374

Cost of sales, administrative and other expenses include:

Expenses for materials	2	3
Hired services	516	517
Depreciation and amortisation	2	29
Salaries and wages	638	644
Social securities	84	87
Other expenses	68	94
Total expenses	1,310	1,374

16. Related parties

The Group is related to the Center for the Study of Democracy, and thus is also related with its consulting arms. During the period, the following transactions and balances occurred:

Related party	Transactions during the year	January - December		31 December		31 December	
		2023	2022	2023	2022	2023	2022
		<i>Transactions</i>		<i>Receivables</i>		<i>Payables</i>	
Project 1 EOOD	Rental agreement	(16)	(117)	-	-	-	-
Vitosha Research EOOD	Consulting services	8	7	-	-	-	-
Center for the Study of Democracy	Consulting services	-	2	-	-	-	-
Total		(8)	(108)	-	-	-	-

Transactions with directors and other members of the management

The total amount of the remunerations and social contributions included in the expenses for salaries and wages is as follows:

	2023	2022
Board of Trustees and Directors	133	134

17. Events after the balance sheet date

There are no events after the balance sheet date of the Group that would require additional disclosures in the financial statements.

